

ارزیابی جمع‌آوری ادرار ۸ ساعته و ۱۲ ساعته جهت تشخیص پروتئینوری در زنان مبتلا به هیپرتانسیون بیمارستان دکتر علی شریعتی، مهر ۸۳ لغایت ۸۴

دکتر ژیلا عابدی اصل^۱ دکتر مینو رجایی^۱ پروانه پازوکی^۲

^۱ استادیار گروه زنان، ^۲ دستیار گروه زنان، دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان

مجله پزشکی هرمزگان سال دوازدهم شماره اول بهار ۸۷ صفحات ۴۷-۴۳

چکیده

مقدمه: اختلالات هیپرتانسیون در حاملگی شایع هستند و ترکیب هیپرتانسیون و پروتئینوری در حاملگی، خطر مرگ و میر و عوارض پریناتال را بطور چشمگیری افزایش می‌دهد. روش استاندارد در بررسی پروتئینوری، جمع‌آوری ادرار ۲۴ ساعته می‌باشد. این مطالعه به منظور تعیین ارتباط پروتئین ادرار ۸ ساعته با پروتئین ادرار ۲۴ ساعته طراحی شده است.

روش کار: این مطالعه مقطعی بر روی ۶۵ خانم باردار مبتلا به هیپرتانسیون با سن حاملگی بالای ۲۰ هفته که جهت بررسی پروتئینوری در بخش زنان بیمارستان دکتر علی شریعتی بندرعباس بستری شده بودند، انجام گردید. از هر بیمار، ۴ نمونه شامل نمونه تصادفی ادرار، نمونه ۸ ساعته، نمونه ۱۲ ساعته و نمونه ۲۴ جمع‌آوری شد. پروتئین نمونه تصادفی به صورت کیفی و پروتئین نمونه ۸، ۱۲ و ۲۴ ساعته به صورت کمی محاسبه شد. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار Minitab مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. ضریب همبستگی پیرسون نمونه ۸ ساعته و ۱۲ ساعته با نمونه ۲۴ ساعته و حساسیت، ویژگی و ارزش اخباری مثبت و منفی نمونه تصادفی و نمونه ۸ و ۱۲ ساعته محاسبه شد.

نتایج: ضریب همبستگی بین پروتئین ادرار ۸ ساعته و ۲۴ ساعته $0/8730$ ($P < 0/01$) و برای نمونه ۱۲ ساعته و ۲۴ ساعته $0/89$ ($P < 0/01$) محاسبه شد. نمونه ادرار ۸ ساعته دارای حساسیت ۶۳٪ و ارزش اخباری منفی ۸۲٪، نمونه ادرار ۱۲ ساعته دارای حساسیت ۸۲٪، ویژگی ۸۸٪، ارزش اخباری مثبت ۸۵٪ و ارزش اخباری منفی ۸۶٪ بود و نمونه تصادفی ادرار دارای حساسیت ۷۵٪، ویژگی ۶۳٪، ارزش اخباری مثبت ۶۲٪ و ارزش اخباری منفی ۷۶٪ بود. تمامی افراد دارای پروتئینوری در نمونه ادرار ۸ و ۱۲ ساعته دارای پروتئینوری قابل توجه در ادرار ۲۴ ساعته بودند.

نتیجه‌گیری: ارتباط قوی بین پروتئین ادرار ۸ ساعته و ۱۲ ساعته با پروتئین ادرار ۲۴ ساعته وجود دارد. نتیجه مثبت یا منفی همزمان از نظر پروتئینوری در آزمون ۸ و ۱۲ ساعته و نمونه تصادفی ارزش قابل توجهی در اثبات وجود یا رد پروتئینوری در جمع‌آوری نمونه ۲۴ ساعته دارد.

کلیدواژه‌ها: هیپرتانسیون - پروتئینوری - حاملگی - بندرعباس

نویسنده مسئول:

دکتر مینو رجایی

بیمارستان دکتر علی شریعتی

دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان

بندرعباس - ایران

تلفن ۳۳۳۳۶۲ - ۹۸۷۶۱

پست الکترونیکی:

mrjajee@hums.as.ir

دریافت مقاله: ۸۶/۴/۳۱ اصلاح نهایی: ۸۶/۵/۱۰ پذیرش مقاله: ۸۶/۵/۲۴

مورتابلیتی و موربیدیتی مادران و نوزادان محسوب

می‌شود (۱).

یکی از معیارهای اصلی در تشخیص پره‌اکلامپسی

میزان پروتئینوری مساوی با بالاتر از ۳۰۰ میلی‌گرم در

اختلالات هیپرتانسیون یکی از سه تریاد مرگ‌آور در

جریان حاملگی هستند و پراکلامپسی که افزایش

فشارخون با پروتئینوری تعریف شده، یکی از علل مهم

مقدمه:

زایمانی نتوانسته بودند بطور کامل جمع‌آوری را انجام دهند و یا بیماری مزمن کلیه با پروتئینوری بیش از ۲ گرم داشتند. ابتدا تست نواری جهت بررسی میزان تقریبی پروتئین انجام شد و سپس از هر بیمار ۳ نمونه ادراری گرفته شد. نمونه ۴ ساعته، ۸ ساعته و ۱۲ ساعته و مجموعاً به آزمایشگاه ارسال گردید. نمونه‌ها به گونه‌ای جمع‌آوری گردیدند که در صبح و توسط یک فرد آزمایش انجام شود. برای انجام آزمایش از روش تری‌کلرواستیک ۱۲/۵٪ وزن حجمی در مقابل استاندارد سرم پروتئین استفاده شد.

ابتدا از نمونه ادرار ۸ ساعته ۶ سی‌سی برداشته شد و پس از انجام سانتیفریژ آزمایش بر روی آن انجام شد. سپس نمونه ۸ ساعته با هم جمع شده به عنوان نمونه ادرار ۱۲ ساعته ۶ سی‌سی از آن برداشت شده و آزمایش انجام شد و در آخر نمونه ادرار ۱۲ ساعته حاصله با بقیه ادرار مخلوط شده و نمونه ۲۴ ساعته حاصل می‌شد که آزمایش پس از برداشتن ۶ سی‌سی از آن و سانتیفریژ محلول صورت پذیرفت. پروتئین ادرار ۸ ساعته در ۳ و ۱۲ ساعته در ۲ ضرب شد تا تخمینی از پروتئین ادرار ۲۴ ساعته بدست آید.

داده‌ها پس از جمع‌آوری به کمک نرم‌افزار Minitab تجزیه و تحلیل شد و تطابق بین پروتئین ادرار ۸ ساعته و ۱۲ ساعته با پروتئین ۲۴ ساعته با استفاده از روش ضریب همبستگی پیرسون سنجیده شد.

حساسیت، اختصاصیت، ارزش اخباری مثبت و ارزش اخباری منفی تست ۱۲ ساعته و ۸ ساعته محاسبه شد.

نتایج:

در مدت زمان انجام مطالعه ۷۳ خانم باردار، با سن حاملگی بالاتر از ۲۰ هفته و مبتلا به هیپرتانسیون، جهت بررسی پروتئینوری در بخش زنان بستری شدند. یک بیمار جمع‌آوری را در منزل انجام داده بود. ۶۵ بیمار وارد مطالعه شدند و ۸ نفر از مطالعه خارج شدند. علت خروج از مطالعه شروع دردهای زایمانی بود.

میانگین سنی بیمارانی که وارد مطالعه شدند، ۲۹±۶/۱۶۲ سال و میانگین سن حاملگی آنها ۳۱/۸۵±۴/۵۶۳ بود و ۲۳ نفر نخست‌زا (۳۵٪) و ۴۲ نفر

۲۴ ساعت است (۱،۲) و روش استاندارد طلایی جهت بررسی پروتئینوری، اندازه‌گیری پروتئین درنمونه ۲۴ ساعته ادرار است (۱).

تلاش‌هایی برای یافتن روشی که هزینه و زمان کمتری صرف کند و هماهنگی مناسبی با پروتئین ادرار ۲۴ ساعته داشته باشد، صورت گرفته است. در بیماران مشکوک به پره‌اکلامپسی، کوتاه شدن زمان اندازه‌گیری پروتئین ادرار، امکان تصمیم‌گیری سریع‌تر را فراهم می‌کند و در کاهش عوارض این بیماری مؤثر است.

روش تست نوار کاغذی، روشی سریع برای بررسی پروتئین ادرار است اما فقط آلبومین ادرار را مورد سنجش قرار می‌دهد و در صورت تغییر PH و غلظت ادرار یا آلودگی ادرار به خون نتایج کاذب ایجاد می‌کند (۵). خطای مشاهده‌گر نیز به نتیجه پروتئینوری بدست آمده از تست نواری مؤثر است (۸). تلاش محققان در جهت یافتن روشی آسان‌تر و ارزان‌تر جهت نتیجه‌گیری سریع‌تر می‌باشد (۹-۱۵). در این مطالعه پروتئین ادراری حاصل از نمونه ۸ ساعته و ۱۲ ساعته با پروتئین ادرار ۲۴ ساعته مقایسه می‌گردد.

هدف از این طرح پاسخ به این سؤال است که آیا نمونه‌های کوتاه مدت‌تر قادر به پیش‌بینی درست پروتئینوری ادرار در خانم‌های با فشار بالا هستند یا نه؟ با حصول به چنین هدفی نیاز به بستری بیماران کاهش یافته و با صرف هزینه و وقت کمتر می‌توان به سرعت درمان لازم را آغاز کرد.

روش کار:

این مطالعه یک مطالعه تحلیلی از نوع مقطعی است. در طی این مطالعه کلیه خانم‌های باردار با سن حاملگی بالای ۲۰ هفته که از فروردین ۸۴ الی پایان ۸۵ با تشخیص هیپرتانسیون مرتبط با بارداری، برای بررسی پروتئینوری واضح در بیمارستان شریعتی بندرعباس بستری شده بودند، مورد مطالعه قرار گرفتند.

اطلاعات اولیه شامل سن مادر، سن حاملگی و حاملگی‌های قبلی از کلیه بیماران ثبت شد، معیار خروج از مطالعه بیمارانی بودند که در طی مطالعه به علت دردهای

کاذب بودند. حساسیت تست ۱۲ ساعته ۸۲٪ و ویژگی ۸۸٪. ارزش اخباری مثبت ۸۵٪ و ارزش اخباری منفی ۸۶٪ بود. در بررسی نمونه تصادفی ادرار ۳۵ نفر (۵۳٪) پروتئینوری داشتند که در مقایسه با ادرار ۲۴ ساعته ۲۲ نفر مثبت واقعی و ۱۳ نفر مثبت کاذب بودند. نتیجه نمونه تصادفی ادرار در ۳۰ نفر (۴۶٪) منفی بود که در ۲۳ نفر منفی واقعی و ۷ نفر منفی کاذب بود. در این مطالعه نمونه تصادفی ادرار دارای حساسیت ۷۵٪، ویژگی ۶۳٪، ارزش اخباری مثبت ۶۲٪ و ارزش اخباری منفی ۷۶٪ بود (جدول شماره ۲).

جدول شماره ۲- مقایسه نمونه تصادفی - جمع‌آوری ادرار ۸ ساعته

و ۱۲ ساعته

نمونه تصادفی ادرار	جمع‌آوری ادرار ۸ ساعته	جمع‌آوری ادرار ۱۲ ساعته	
۳۵ (۵۳٪)	۲۲ (۳۳٪)	۲۸ (۴۳٪)	افراد دارای پروتئینوری (%)
۲۲	۱۹	۲۴	مثبت واقعی
۱۳	۳	۴	مثبت کاذب
۳۰ (۴۶٪)	۴۳ (۶۶٪)	۳۷ (۵۶٪)	افراد فاقد پروتئینوری (%)
۲۳	۳۲	۳۲	منفی واقعی
۷	۱۱	۵	منفی کاذب
۷۵٪	۶۲٪	۸۲٪	حساسیت
۶۳٪	۹۱٪	۸۸٪	ویژگی
۶۲٪	۸۶٪	۸۵٪	ارزش اخباری (+)
۷۶٪	۸۲٪	۸۶٪	ارزش اخباری (-)

در ۶۵ بیمار، ۱۶ بیمار هم در بررسی نمونه تصادفی و هم در جمع‌آوری ادرار ۸ ساعته و ۱۲ ساعته پروتئینوری داشته‌اند. تمام این ۱۶ بیمار نیز در جمع‌آوری ادرار ۲۴ ساعته پروتئینوری بالای ۳۰۰ میلی‌گرم داشتند.

۳۱ بیمار هم پروتئینوری منفی در نمونه تصادفی و هم فاقد پروتئینوری در ادرار ۸ ساعته و ۱۲ ساعته بودند. ۱۱ بیمار در نمونه ۸ ساعته فاقد پروتئینوری و در نمونه ۲۴ ساعته دارای پروتئینوری بودند. ۴ بیمار در نمونه ۱۲ ساعته فاقد پروتئینوری و در نمونه ۲۴ ساعته دارای پروتئینوری بودند. در این مطالعه، ضریب همبستگی پیرسون بین پروتئین ادرار ۸ ساعته و ۱۲ ساعته ۸۷٪ و بین پروتئین ادرار ۱۲

چندزا (۶۴/۴٪) بودند. متوسط حجم ادرار ۲۴ ساعته بیماران $1530 \pm 699/4$ سی سی متوسط حجم ادرار ۸ ساعته $510 \pm 219/3$ سی سی و متوسط حجم ادرار $870 \pm 493/112$ سی سی بود.

میانگین پروتئینوری در نمونه ادرار ۲۴ ساعته $418/5 \pm 507/9$ ، میانگین پروتئینوری در نمونه ۸ ساعته که در عدد ۳ ضرب شده بود $449/9 \pm 765/2$ میانگین پروتئینوری در نمونه ۱۲ ساعته که در ۲ ضرب شده بود 507 ± 812 محاسبه شد. در نمونه ۲۴ ساعته ۲۸ نفر (۴۳٪) پروتئینوری بالای ۳۰۰ میلی‌گرم داشتند و پروتئینوری ۲ نفر بالای ۲ گرم بود (جدول شماره ۱).

جدول شماره ۱- مشخصات بیماران تحت مطالعه

مشخصات	انحراف معیار $\pm$ میانگین	حداکثر - حداقل
سن (سال)	$29/03 \pm 6/162$	۱۷ - ۴۲
سن حاملگی (هفته)	$31/846 \pm 4/563$	۲۱ - ۳۹
پروتئین ادرار 8×30 ساعته	$449/9 \pm 765/2$	۳۰ - ۵۱۳۰
پروتئین ادرار 12×1 ساعته	507 ± 812	۲۸ - ۵۸۰۰
پروتئین ادرار ۲۴ ساعته	$418 \pm 507/9$	۲۰ - ۲۸۸۰
حجم ادرار ۸ ساعته	$510 \pm 219/3$	۱۰۹ - ۱۳۰۰
حجم ادرار ۱۲ ساعته	$987/1 \pm 493$	۲۶۰ - ۲۷۴۰
حجم ادرار ۲۴ ساعته	$1675/2 \pm 699/4$	۴۲۰ - ۳۸۴۰
Cr سرم	$0/52 \pm 0/8$	۰/۴ - ۰/۸

در بررسی ادرار ۸ ساعته ۲۲ نفر (۳۳٪) پروتئینوری بالای ۱۰۰ داشتند که معادل ۳۰۰ میلی‌گرم در ۲۴ ساعت در نظر گرفته شده بود و در مقایسه با ادرار ۲۴ ساعته ۱۹ نفر مثبت واقعی و ۳ نفر مثبت کاذب بودند. ۴۳ نفر (۶۶٪) پروتئین ادرار ۸ ساعته کمتر از ۱۰۰ میلی‌گرم داشتند که در مقایسه با ادرار ۲۴ ساعته ۳۲ نفر منفی واقعی و ۱۱ نفر منفی کاذب بودند. حساسیت نمونه ۸ ساعته ادراری ۹۳٪، ویژگی ۹۱٪، ارزش اخباری مثبت ۸۶٪ و ارزش اخباری منفی ۸۰٪ بود که در نمونه ۱۲ ساعته ۲۸ نفر (۴۳٪) پروتئینوری بالای ۱۵۰ میلی‌گرم در ۲۴ ساعت داشتند و در مقایسه با ادرار ۲۴ ساعته ۲۴ نفر مثبت واقعی، ۴ نفر مثبت کاذب بودند. ۳۷ نفر پروتئین ادرار کمتر از ۱۵۰ میلی‌گرم داشتند که در مقایسه با ادرار ۲۴ ساعته، ۳ نفر منفی واقعی و ۵ نفر منفی

ساعته و ۲۴ ساعته ۸۹٪ بدست آمد که از نظر آماری نیز معنی‌دار بودند ($p < 0/05$).

بحث و نتیجه‌گیری:

در این مطالعه، پروتئین ادرار ۸ ساعته و ۱۲ ساعته با پروتئین ادرار ۲۴ ساعته مقایسه شده است. ضریب همبستگی بین پروتئین ادرار ۸ ساعته و ۲۴ ساعته ۰/۸۷۳ و ضریب همبستگی بین پروتئین ادرار ۱۲ ساعته و ۲۴ ساعته ۰/۸۹ بدست آمد. این ضرایب همبستگی نشانگر ارتباط قوی بین پروتئین ادرار ۸ و ۱۲ ساعته با پروتئین ادرار ۲۴ ساعته می‌باشند. افزایش فشارخون در حاملگی از علل مهم موربیدیتی و مرگ و میر مرتبط با حاملگی محسوب می‌شوند و ترکیب فشارخون بالا و پروتئینوری در حاملگی یا به عبارتی پره‌اکلامپسی، این خطرات را در مادر و جنین افزایش می‌دهد (۱). علیرغم اینکه پروتئین ادرار ۲۴ ساعته به عنوان روش استاندارد طلایی جهت بررسی پروتئینوری می‌باشد ولی از معایب این روش، زمان طولانی آن می‌باشد که تصمیم‌گیری و در صورت لزوم مداخله را به تأخیر می‌اندازد. روش‌های جایگزین متعددی نظیر تست نواری (deep stick) و جمع‌آوری ادرار در فواصل زمانی کمتر، در مطالعات مختلف بررسی شده‌اند.

در مطالعه Meyer و همکاران، ارزش اخباری منفی تست نواری ۳۴٪ و ارزش اخباری مثبت آن ۹۲٪ گزارش شده بود (۱۶).

در مطالعه N Somanathan، حساسیت تست نواری ۵۰٪ گزارش شده است (۱۵). در مطالعاتی که از نسبت پروتئین به کراتینین در نمونه تصادفی ادرار استفاده شده، در موارد پروتئینوری کمتر از یک گرم در ۲۴ ساعت، ارتباط خوبی بین این نسبت و پروتئین ادرار ۲۴ ساعته وجود داشته است (۱۰، ۱۲، ۱۳).

در مطالعه Boler و همکاران این ارتباط در پروتئینوری بالای ۲ گرم ضعیف می‌شود (۱۴).

چنین به نظر می‌رسد که جمع‌آوری ادرار در مدت زمان کمتر از ۲۴ ساعت به دلیل تغییرات شبانه‌روزی در پروتئین ادرار دقیق نیستند. ولی در مطالعه Adelberg و

همکاران پروتئین ادرار جمع‌آوری شده در مدت ۸ و ۱۲ ساعت، ارتباط قوی با پروتئین ادرار ۲۴ ساعته در خانم‌های با فشار خون بالا داشته است (۱۷).

در مطالعه خانم دکتر رحیمی و همکاران در بیمارستان میرزا کوچک‌خان تهران، پروتئین ادرار جمع‌آوری شده در مدت ۶ و ۱۲ ساعت و خصوصاً نمونه ۶ ساعت اول صبح، ارزش قابل‌توجهی در تشخیص پروتئینوری در بیماران مبتلا به هیپرتانسیون حاملگی داشته است (۱۸).

هدف این مطالعه پاسخ به این سؤال است که آیا نمونه ۸ ساعته و ۱۲ ساعته ادرار می‌تواند از دقت نمونه ۲۴ ساعته برای پیشگویی پروتئینوری برخوردار باشد؟

در مطالعه ما، برای بیماری‌یابی از روش اسیدسولفوسالیسیلیک برای تعیین پروتئین در نمونه تصادفی ادرار استفاده شده است. این تست به صورت کیفی، آلبومین و سایر پروتئین‌های دفع شده در ادرار را می‌سنجد.

تمام بیماران دارای پروتئینوری در نمونه ۸ ساعته و ۱۲ ساعته و نمونه تصادفی، در نمونه ۲۴ ساعته نیز دارای پروتئینوری بیش از ۳۰۰ میلی‌گرم در ۲۴ ساعت بودند. بنابراین پروتئینوری همزمان در نمونه تصادفی ادرار و نمونه ۸ ساعته و ۱۲ ساعته در اثبات پروتئینوری واضح در ادرار ۲۴ ساعته ارزشمند است.

۴ بیمار نیز در نمونه تصادفی و ۱۲ ساعته و ۲۴ ساعته دارای پروتئینوری بودند ولی در ادرار ۸ ساعته پروتئینوری گزارش نشده بود. تنها در یک بیمار فقط در نمونه ادرار تصادفی و نمونه ادرار ۲۴ ساعته پروتئینوری مشاهده شد ولی در نمونه ۸ و ۱۲ ساعته فاقد پروتئینوری بود.

بنابراین چنین به نظر می‌رسد که پروتئینوری همزمان با منفی بودن همزمان در نمونه ادرار تصادفی و ۸ و ۱۲ ساعته ارزش قابل‌توجهی در اثبات یا رد پروتئینوری قابل توجه در ادرار ۲۴ ساعته دارد و شاید بتوان پس از انجام تست بیماری‌یابی، به عنوان قدم دوم از تست ۸ و ۱۲ ساعته برای بررسی بیماران حامله و مشکوک به پره‌اکلامپسی استفاده کرد. از مزیت‌های این آزمون، قابلیت انجام آن به صورت سرپایی با صرف هزینه و وقت کمتر است.

سپاسگزاری:

لازم است از کلیه بیماران و پرسنل بیمارستان دکتر شریعتی بندرعباس که ما را در انجام این پژوهش یاری نمودند، تشکر و قدردانی بعمل آید.

References

منابع

- Cunningham FG, Leveno KJ, Bloom SL, Hauth JC, Wenstrom KD, Gilstrap LC. Williams obstetrics. 22nd ed. New York: Mc Grow-Hill; 2005.
- Scott JR, Disaia PJ. Danforth's Obstetrics and Gynecology. 8th ed. Philadelphia: Lippincott Williams and Wilkins; 2000.
- Sheehan HL. Pathological lesion in the hypertensive disorders of pregnancy. *J Perinat Med*. 1994;22:29-31.
- Spargo B. Glomerular capillary endotheliosis in toxemia of Pregnancy. *Arch Pathol*. 1959;68:593-599.
- Braun wald E, Fauci AS, Kasper DL, Logono Dan L, Hauser SL, Jameson JL. Harision's Principles of Internal Medicine. 15th ed. Philadelphia: McGraw-Hill; 2001.
- McCartney CP, Schumacher GF, Spargo BH. Serum proteins in patients with toxemic glomerular lesion. *Am J Obstet Gynecol*. 1971;111:580-590.
- Mc Clatchey KD. Clinical Laboratory Medicine. 2nd ed. Philadelphia: Lippincott Williams Willkins; 2002.
- Bell SC, Halligan AW. The role of observer error in antenatal dipstick proteinuria analysis. *Br J Obstet Gynecol*. 1999;106:1177-1180.
- Evans W, Lensmeyer JP. Two-hour urine collection for evaluating renal function correlates with 24-hour urine collection in pregnant patient. *J Matern Fetal Med*. 2000;9:233-237.
- Rodriguez D, Thampson D. Use of a random urinary protein-to-creatinine ratio for the diagnosis of significant proteinuria during pregnancy. *Am J Obstet Gyn*. 2001;185:808-811.
- Romos JG, Martins-Costa SH. Urinary prtotein/creatinine ratio in hypertensive pregnant women. *Hypertens Pregnancy*. 1999;18:209-218.
۱۲. بخشوری، زهرا. بناخجسته، میترا. پیش‌بینی پروتئینوری قابل توجه در زنان باردار هیپرتانسیو توسط اندازه‌گیری نسبت پروتئین به کراتینین در یک نمونه تصادفی ادرار در بیماران بستری در بیمارستان شریعتی بندرعباس. دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان: ۱۳۸۳.
- Jashevatzky OE, Rosenberg RP. Protein/creatinine ratio in random urine specimens for quantitation of proteinuria in preeclampsia. *Obstet Gynaecol*. 1999;75:604-606.
- Boler L, Zbella EA, Glericher N. Quantitation of proteinuria in pregnancy by the use of single voided urine samples. *Obstet Gynaecol*. 1997;70:99-100.
- Somanathan N, Farrell T, Galimberty A. A comparison between 24-hour and 2-hour urine collection for the determination of proteinuria. *J Obstet Gynaecol*. 2003;23:378-380.
- Meyer NL, Mercer BM, Friedman SA, Bibai BM. Urinary dipstick protein: A poor predictor of absent or severe proteinuria. *Am J Obstet Gynaecol*. 1994;170:137-141.
- Adelberg AA, Miller J, Doerzbucher M. Correlation of Quantitative protein measurements in 8,12, and 24 hour urine samples for the diagnosis of preeclampsia. *Am J Obstet Gynaecol*. 2001;185:804-807.
۱۸. رحیمی شعراباف، فاطمه. خلیلان، سپیده. ارزیابی جمع‌آوری ادرار ۶ و ۱۲ ساعته جهت تشخیص پروتئینوری در پره‌اکلامپسی. مجله دانشگاه علوم پزشکی تهران. ۱۳۸۲. شماره ۵، ص ۴۰۴-۴۰۰.